

Sygn. akt I C 385/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2012 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSR (del.) Jan Wawrowski

Protokolant: sekr. sądowy Monika Kowalczyk

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2012 roku w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. J.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezesa Sądu Rejonowego dla W.

o zapłatę

1. oddala powództwo;
2. nie obciąża powoda J. J. kosztami procesu.

Sygn. akt I C 385/12

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 14 października 2010 roku J. J. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezesa Sądu Rejonowego dla W. kwoty 79 000 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia oraz o obciążenie pozwanego kosztami postępowania.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że swoje roszczenia wywodzi z faktu przewlekłości postępowania, do której jego zdaniem doszło w sprawach, które toczyły się z jego powództwa przed Sądem Rejonowym dla W. pod sygn. akt I C 1996/08 oraz w sprawie o sygn. akt I C 475/08, a także z faktu niewyznaczenia mu pełnomocnika z urzędu przez wskazany Sąd, w sprawie V S 117/09 i V S 118/09, co mogło mieć wpływ na rozstrzygnięcie skarg na przewlekłość postępowania. Powód twierdził, że na skutek ww. zdarzeń pogorszył się stan jego zdrowia, popadł w depresję, co w konsekwencji doprowadziło do rozstroju jego zdrowia (k.3-3v).

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 11 października 2011 roku zwolniono powoda od kosztów sądowych w części to jest ponad kwotę 20 złotych i oddalano jego wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu (k.16).

Postanowieniem z dnia 25 listopada 2011 roku Sąd Apelacyjny w Ł. zmienił zaskarżone postanowienie i zwolnił powoda od kosztów sądowych w całości (k.26).

W odpowiedzi na pozew Skarb Państwa, zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów postępowania według norm przepisanych. Pozwany podniósł zarzut niewłaściwości rzeczowej Sądu Okręgowego w Ł..

Pozwany twierdził, iż brak jakichkolwiek podstaw, aby uznać, że w powołanych przez powoda sprawach, funkcjonariusze Skarbu Państwa działali w sposób niezgodny z prawem, stąd wobec braku przesłanki bezprawności, jak również niezgodności z prawem, powództwo winno zostać oddalone i bezprzedmiotowe jest prowadzenie postępowania dowodowego na okoliczność doznanego przez powoda uszczerbku w dobrach majątkowych i niemajątkowych oraz ewentualnego związku przyczynowego. Zdaniem pozwanego powództwo nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem postępowania wszczęte wskutek skarg powoda na przewlekłość postępowania zakończyły się ich nieuwzględnieniem (k.33 – 34).

Postanowieniem z dnia 10 stycznia 2012 roku Sąd Okręgowy w Ł. uznał się niewłaściwym miejscowo do rozpoznania przedmiotowej sprawy i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w W. (k.37 - 37v).

W trakcie procesu strony podtrzymywały swoje stanowiska.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Postanowieniem z dnia 8 września 2009 roku, wydanym w sprawie V S 117/09, Sąd Okręgowy w W. oddalił skargę J. J. z dnia 7 lipca 2009 roku o stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym dla W. pod sygn. akt I C 475/08. Sąd Okręgowy stwierdził, iż czynności w sprawie były podejmowane bez zwłoki. W ocenie Sądu odwoławczego zasadniczą przyczyną tego, że sprawa trwa dłużej niż to jest konieczne jest wyłącznie postawa skarżącego, który korzystając ze swoich procesowych uprawnień wnosi środki odwoławcze od każdej decyzji sądu. Okoliczność, że J. J. odbywa karę pozbawienia wolności jest dodatkowym utrudnieniem przy sprawnym obrocie pism i korespondencji sądowej, co nie pozostaje bez wpływu na czas trwania procesu (k.21 – 21v. - akt VS 117/09).

Postanowieniem z dnia 30 września 2009 roku, na skutek skargi powoda z dnia 26 czerwca 2009 roku o stwierdzenie przewlekłości postępowania w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym dla W. z wniosku J. J. z udziałem Skarbu Państwa reprezentowanemu przez Ministra Sprawiedliwości o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika pod sygn. akt I Co 1996/08, Sąd Okręgowy w W. oddalił skargę. Sąd Okręgowy wskazał, iż nie ma podstaw do stwierdzenia przewlekłości postępowania, bowiem pomimo istnienia pewnej rozpiętości czasowej pomiędzy wpłynięciem wniosków o zwolnienie J. J. od kosztów sądowych oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu, a wydaniem przez Sąd Rejonowy postanowienia z 17 lutego 2009 roku, należało uznać, iż była ona wynikiem konieczności dopełnienia kwestii formalnych, umożliwiających nadanie sprawie prawidłowego biegu, rozpoznania zagadnień wпадkowych oraz procedury zażaleniowej, wiążących się z koniecznością przekazywania akt pomiędzy różnymi sądami (k.27 -29 – akt V S 118/09).

Tok ww. postępowań nie wpłynął negatywnie na stan zdrowia powoda i nie wywołał u niego depresji, objawy depresyjne były zgłaszane przez powoda wiele lat wcześniej.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane dowody z dokumentów znajdujących się w aktach spraw o sygn.: V S 117/08 i V S 118/08 Sądu Okręgowego w W., które zostały załączone do akt niniejszej sprawy. Żadna ze stron postępowania nie kwestionowała wartości dowodowej tychże dokumentów i nie budziły one także wątpliwości Sądu. Wnioski dowodowe zgłoszone przez powoda w pozwie (o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków, jego w charakterze strony i z dokumentacji medycznej powoda znajdującej się w Areszcie Śledczym w W., w którym przebywa oraz opinii biegłego) zostały oddalone przez Sąd, albowiem nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy w sytuacji, w której powód nie wykazał podstawowej przesłanki swych roszczeń, tj. bezprawności w działaniu pozwanego, o czym będzie mowa w dalszej części niniejszego uzasadnienia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo należało uznać za bezzasadne.

Na wstępie wskazać jedynie należy, iż kwestię odpowiedzialności Skarbu Państwa za działania funkcjonariuszy państwowych trzeba oceniać przez pryzmat przepisów prawa obowiązujących w dacie zaistnienia zdarzeń rodzących

tę odpowiedzialność. W chwili zdarzeń, które powód ogólnikowo wskazał jako podstawę faktyczną powództwa (lata 2004-2009) problematykę odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariusza państwowego regulował przepis art. 417 § 1 k.c., zgodnie z którym za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. W myśl powołanego przepisu odpowiedzialność Skarbu Państwa uzależniona jest od łącznego spełnienia przesłanek: szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie (bezprawne) lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej oraz istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy tym zdarzeniem, które wywołało szkodę, a szkodą. Innymi słowy zakres odpowiedzialności odszkodowawczej wynikającej z komentowanego wyżej przepisu obejmuje wszelkie zachowania się (działania lub zaniechania) związane z wykonywaniem władzy publicznej, które pozostają w sprzeczności z powszechnie obowiązującym porządkiem prawnym. W każdym przypadku wywodzenia odpowiedzialności Skarbu Państwa za działania lub zaniechania właściwych organów, niezbędne jest poza wykazaniem przez występującego z roszczeniem takich przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, jak fakt powstania określonego uszczerbku w majątku poszkodowanego, adekwatnego związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy działaniem sprawcy, a zaistniałym zdarzeniem w postaci szkody – elementu podstawowego tj. bezprawności działania (art. 6 k.c.). Podkreślić przy tym należy, iż przesłanka bezprawności działania ujmowana jest w prawie cywilnym szeroko, jako każde działanie sprzeczne z normami prawnymi lub zasadami społecznymi. Jednakże istnieją okoliczności wyłączające bezprawność działania. Mimo, iż na gruncie prawa cywilnego nie istnieje zamknięty katalog przyczyn wyłączających bezprawność, to nie budzi wątpliwości, iż podstawowym kontratypem jest działanie w granicach porządku prawnego.

Skarb Państwa odpowiada tylko za bezprawne zachowanie swych funkcjonariuszy. Brak bezprawności działania skutkuje oddaleniem powództwa bez badania, czy tego rodzaju zachowanie wywołało uszczerbek na zdrowiu powoda, czy rozstrój jego zdrowia. Prowadzenie licznych postępowań sądowych, jak czyni to powód, może wpływać na stan zdrowia, jednak, aby za jego rozstrój odpowiedzialność można było przypisać Skarbowi Państwa – uprzednio udowodnić należy, że zachowania będące przyczyną tego rozstroju zdrowia były bezprawne. Trudno jest się dopatrzeć bezprawności w działaniach polegających na odmowie zwolnienia powoda od kosztów sądowych, odmowie ustanowienia pełnomocnika z urzędu, niedoprowadzania powoda na rozprawy, bez konkretnego wskazania, na czym miałyby ta bezprawność polegać, bowiem wszystkie te działania są prawnie dopuszczalne. Jak słusznie podniósł w odpowiedzi na pozew pozwany Skarb Państwa, negatywna ocena czynności podejmowanych w postępowaniu sądowym prezentowana przez powoda, nie przesądza o tym, iż funkcjonariusze pozwanego działali w sposób niezgodny z prawem.

Z kolei przepis art. 15 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843) stanowi, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody wynikłej ze stwierdzonej przewlekłości od Skarbu Państwa albo solidarnie od Skarbu Państwa i komornika; postanowienie uwzględniające skargę wiąże sąd w postępowaniu cywilnym o odszkodowanie lub zadośćuczynienie, co do stwierdzenia przewlekłości postępowania. Gdy chodzi o roszczenie powoda oparte na tej podstawie, że to opieszałość w rozpatrywaniu pism procesowych spowodowała u niego rozstrój zdrowia, to wskazać należy, iż zgodnie z treścią art. 16 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. nr 179, poz. 1843) strona, która nie wniosła skargi na przewlekłość postępowania zgodnie z art. 5 ust. 1, może dochodzić - na podstawie art. 417 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.) - naprawienia szkody wynikłej z przewlekłości, po prawomocnym zakończeniu postępowania co do istoty sprawy. Artykuł 16 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki nie stanowi źródła roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z przewlekłości postępowania; ich podstawą mogą być w szczególności art. 445 i 448 k.c., stosowane z uwzględnieniem orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego art. 6 ust. 1 i art. 41 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych

wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 czerwca 2008 roku, III CZP 25/08, OSNC 2009/9/127),

W sprawie o sygn. akt V S 117/09 Sąd Okręgowy w W. w uzasadnieniu postanowienia oddalającego skargę J. J. na przewlekłość postępowania w sprawie I C 475/08 stwierdził wprawdzie, że utrudnieniem przy sprawnym obrocie pism i korespondencji sądowej jest odbywanie przez powoda kary pozbawienia wolności, a co nie pozostaje bez wpływu na czas trwania procesu. To jednak Sąd ten uznał, że podejmowane czynności były podejmowane bez zbędnej zwłoki. Sąd orzekający w sprawie niniejszej w przedmiocie zadośćuczynienia w pełni podziela powyższą argumentację.

Odnosząc się natomiast do sprawy o sygn. akt I Co 1996/08 powód nie udowodnił, jakich opóźnień dopuścił się Sąd Rejonowy dla W. rozpoznając przedmiotowe sprawy. Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wykazała opieszałości w rozpoznawaniu wniosków powoda, doręczaniu mu wydanych orzeczeń, czy też innych czynnościach, celem których miał nadanie prawidłowego biegu pismom procesowym składanym przez powoda. Wprawdzie powód podnosi, że czynności Sądu były podejmowane ze zwłoką, niemniej jednak nie wykazuje czy była ona zbędna. Zauważyć należy, że subiektywne postrzeganie upływu czasu na dokonanie czynności przez Sąd, nie może być w realiach niniejszej sprawy postrzegane jako uzasadniona zwłoka. Należy mieć na uwadze fakt, iż podjęcie prawidłowej decyzji procesowej uwarunkowane jest wcześniejszą analizą wniosku, akt sprawy, za co za tym idzie należy liczyć się z możliwością wezwania m.in. do uzupełnienia braków formalnych czy fiskalnych pisma procesowego. Należy zwrócić uwagę, że rozpoznanie rozprawy w sprawie I Co 1996/08, rozpoznanie wniosku powoda o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika mogło mieć miejsce dopiero po uzupełnieniu braków formalnych w postaci złożenia oświadczenia o stanie majątkowym. Co prawda postanowienie w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika zapadło po upływie miesiąca od złożenia przedmiotowego oświadczenia przez powoda, niemniej jednak powód nie wykazał czy zostały przez to naruszone jego prawa jako strony postępowania w sprawie o sygn. akt I Co 1996/08. W tej mierze podkreślić należy, że opóźnienie to nie spowodowało pozbawienia powoda prawa do wniesienia zażalenia od postanowienia z dnia 17 lutego 2009 roku – taki środek odwoławczy powód złożył i został on rozpoznany przez Sąd Odwoławczy. Zauważyć należy, że zakwestionowany w przedmiotowych sprawach termin pomiędzy czynnościami sądu był związany z czasem potrzebnym na doręczenie korespondencji powodowi, za pośrednictwem administracji jednostki penitencjarnej, w której przebywa, przekazanie akt przez Sąd pierwszej instancji Sądowi Odwoławczemu, czy też rozpoznanie kwestii wпадkowych. W ocenie Sądu, twierdzenia powoda dotyczące opieszałości w rozpoznaniu wniosków nie mają uzasadnienia. Powód nie wskazywał także, jaką szkodę majątkową poniósł i która miałaby wystąpić po jego stronie w wyniku wyżej opisanego opóźnienia, jakiego miałby się dopuścić Sąd Rejonowy dla W.. Nie jest przy tym także choćby w części prawdopodobne, że na skutek spóźnionego w mniemaniu powoda wniosku czy czynności wstępnych w związku z wpłynięciem pozwu i w efekcie skierowania sprawy na rozprawę wystąpiły u J. J. stany depresyjne, zawroty i bóle głowy, bóle żołądka i wątroby, czy też, że zwiększyło się nadciśnienie albo naruszone zostały jego (inne niż zdrowie) dobra osobiste, których zresztą nie sprecyzował. Jak podnosi się w orzecznictwie – dobrem osobistym nie jest również prawo do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 06 maja 2010 roku, sygn. akt II CSK 640/09, „Palestra” 2010/7-8/261, LEX nr 598761). W myśl art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Katalog powyższy ma charakter otwarty, jednak każdorazowo osoba poszukująca ochrony na drodze prawnej winna wskazać, jakie dobro osobiste zostało naruszone cudzym działaniem bądź zaniechaniem. Wykazanie bezprawności takiego działania bądź zaniechania w świetle art. 417 k.c. w zw. z art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c. i art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. jest natomiast podstawowym elementem, który musi być udowodniony, aby można było dokonać oceny, czy rzeczywiście na skutek tego działania czy też zaniechania doszło do naruszenia konkretnych dóbr osobistych, uzasadniającego zasądzenie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Nie można zdaniem Sądu przypisać pozwanemu Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezesa Sądu Rejonowego dla W. odpowiedzialności za wydanie postanowień w sprawie I C 475/08 i IC 1996/08. Zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c. – jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej

naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Ostatni fragment powołanego przepisu dotyczy przepisu art. 424^{1b} k.c., stanowiącego, iż w wypadku prawomocnych orzeczeń, od których nie przysługuje skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych. W sprawie niniejszej powód nie musiał zatem uzyskać prejudykatu w celu dochodzenia odszkodowania, jednakże nie był zwolniony od obowiązku wykazania, w czym dokładnie upatruje niezgodności orzeczeń we wskazanych sprawach z prawem oraz udowodnienia wszystkich innych poza bezprawnością przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c. Obowiązków tych powód nie wypełnił.

Powód nie wykazał ponadto przesłanek koniecznych do przyjęcia zasadności roszczenia powoda, czyli wystąpienia rozstroju zdrowia oraz związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy przewlekłością postępowania, a tym rozstrojem zdrowia.

W sprawie niniejszej powód nie udowodnił, zdaniem Sądu, żadnej z wymienionych przesłanek, pomimo że w tej mierze spoczywał na nim ciężar dowodu zgodnie z art. 6 k.c., który to przepis znajduje odzwierciedlenie w aspekcie procesowym w art. 232 k.p.c. stanowiącym, że strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Gołosłowne stwierdzenia powoda dotyczące opóźnienia w podejmowaniu czynności przez Sąd Rejonowy dla W. nie mają odzwierciedlenia w materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie, dlatego też powództwo jako niezasadne podległo oddaleniu.

Odstępując od obciążania powoda kosztami procesu (kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej wykonywanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa), Sąd oparł się na treści art. 102 k.p.c., biorąc pod uwagę fakt długotrwałego osadzenia powoda w zakładzie karnym oraz związaną z tym sytuację materialną, która uzasadniała również zwolnienie go od kosztów sądowych w całości.

Mając powyższe na względzie, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.